

Purperzwavelbakterie teistert Grevelingen

Zagerkwekers gedupeerd door illegale spitterij

De weg van een kweker gaat doorgaans niet over rozen. Daar kan Albert Bakker, zagerkweker in Bruinisse over mee praten. De ex-garagehouder startte vijf jaar geleden als eerste in Nederland een zagerkwekerij in Oosterland, Zeeland. Sinds die tijd heeft hij alle problemen die een kwekerij met zich mee kan brengen bij de kop gehad, variërend van massale zagersterfte door nog onbekende oorzaak tot valse concurrentie met zwartwerkende zagerspitters. Vandaar z'n pleidooi voor intensivering van het visserijonderzoek in de Grevelingen en een spitverbod voor zagers. Albert Bakker: „De bestaande zagerkwekerijen hebben aangetoond dat de kweek van zagers en eventueel ook zandpieren economisch rendabel is. Dat betekent dat de overheid niets meer in de weg staat om de zwartspitterij te verbieden.”

Het idee om op commerciële basis zagers te kweken, is afkomstig van de Universiteit in het Duitse Keulen. De universiteit stuurde tien jaar geleden een student naar het Delta-Instituut in Yerseke om de unieke celstructuur van de zager te bestuderen. De student schreef na afloop van z'n stage een rapport over de vraag of de kunstmatige kweek van zagers een haalbare kaart is. Albert Bakker besloot de gok te wagen. Momenteel telt z'n kwekerij duizend bakken met zagers, die middels kunstmatige bevruchting vermenigvuldigd worden. De zagers worden via de hengelsportzaken aan sportvissers verkocht. De zagers worden verpakt in een speciale doos met een substantie, waarin de zagers een week in leven blijven. Van een successtory is echter geen sprake. De twee werknemers die hij gezien de alsmat drukker wordende werkzaamheden allang in dienst zou moeten hebben, konden door de zwakke financiële basis van de kwekerij tot nu toe niet worden aangenomen. „Ik en m'n vrouw doen dit werk met veel plezier, maar als we van te voren geweten hadden wat we nu weten, waren we er niet aan begonnen”,

bekent de Zeeuwse zagerkweker.

De problemen begonnen met de pompinstallatie, waarmee het water, afkomstig uit de Grevelingen, wordt opgepompt. Er ontstond een storing in de elektriciteitskabel, waardoor de watervoorziening 48 uur kwam stil te liggen. Anderhalve dag later bleek tachtig procent van de zagers de storing in de watervoorziening niet te hebben overleefd. Bakker heeft inmiddels een proces tegen de leverancier van de pompinstallatie aangespannen.

Boekwerk

„Over de verdere problemen zou ik een dik boekwerk kunnen schrijven”, vertelt Albert Bakker. „Bijvoorbeeld over de purperzwavelbakterie, die dit voorjaar dodelijk voor het zagerbroed bleek te zijn. Dit jaar hadden we in maart al ons eerste broed. Tien dagen nadat we de kunstmatig voortgeplante zagers in de broedbakken hadden gedaan, bleek ineens al het broed dood te gaan. Er verschenen roze-rode vlekken in de broedbakken, waardoor het grootste gedeelte van de miljard zagertjes het loodje

legde. In de week erna stierven ook de vissen uit de Oosterschelde, die zich in de vijftig bakken in de kwekerij bevonden. Vissen die de dag ervoor nog goed hadden gegeten, lagen de andere dag roodgeklekt met de rug omhoog."

Nachtenlang werd doorgewerkt om de door de parasiet geteisterde kweekbakken met nieuw broed aan te vullen. Een maand later werd Bakker gebeld door een kollega-kweker in Zierikzee, die dezelfde problemen bleek te hebben. Inmiddels waren hem geruchten ter ore gekomen, waaruit bleek dat de Grevelingen in het voorjaar met grootschalige vissterfte heeft te kampen. Bakker, die het water voor de zagers betreft uit de Grevelingen, trok z'n konklusies en informeerde bij de Universiteit in Keulen en het Delta-Instituut. De laatste instantie liet de alarmering voor wat ze was, maar de Keulse universiteit liet na verloop van tijd weten dat het om zogenaamde dinoplaglataen gaat, die een gevaarlijke besmetting kunnen opleveren. Dit bericht was voor het RIVO aanleiding om een onderzoek naar de situatie in de Grevelingen in te stellen. Vijftien tot twintig procent van de daar aanwezige oesters bleek besmet te zijn. Volgens het RIVO-rapport werd de besmetting veroorzaakt door de purperzwavelbakterie, die veroorzaakt wordt door zuurstofloosheid in stilstaand water. Hierdoor wordt afsterving van plankton veroorzaakt, die op haar beurt een vergiftiging tot gevolg heeft. Evenals de universiteit in Keulen, trekt Albert Bakker deze konklusie in twijfel. „In de periode dat de besmetting plaatsvond, heeft het kontinu gewaaid en gestormd. Bovendien worden de aangetaste zeesterren, paling, oesters en andere bodemdieren ook op ondiepe plaatsen aangetroffen, waar zelden een situatie van zuurstofloosheid wordt aangetroffen. Natuurlijk is het best mogelijk dat misschien als gevolg van de Deltawerken op bepaalde plekken het water stilstaat, maar dan nog vraag ik me af waarom de besmetting zich in de kweekbakken heeft doorge-

zet. Daar vindt namelijk wel degelijk circulatie plaats."

Deltawerken

De besmetting moet volgens Bakker een gevolg zijn van de verstoring van het natuurlijke evenwicht, die de Deltawerken veroorzaakt hebben. Van verschillende mensen is bekend dat ze niet in de Grevelingen kunnen zwemmen, zonder 'steken' op te lopen. Enkele beroepsvissers hebben problemen met de uitoefening van hun beroep gekregen, doordat ze door onbekende oorzaak allergisch zijn geworden. Bij het vissen hebben ze last van uitslag, jeuk en ekzeem, aldus Bakker. Datzelfde geldt voor een hulp in de kwekerij en z'n vrouw, die dezelfde klachten hebben.

De universiteit in Keulen heeft de Zeeuwse kweker inmiddels laten weten dat de bacterie waarschijnlijk altijd al latent in het Grevelingen-water aanwezig is geweest. De purperzwavelbakterie is volgens de Duitse onderzoekers 'de baas' over andere bacteriën geworden, doordat het natuurlijke evenwicht in de Grevelingen werd verstoord. De schadelijke bacterie zal niet afsterven, maar zich verder verspreiden. Met name de bekende blauwalg zal hierdoor na verloop van tijd als het ware overwoekerd worden, aldus de wetenschappers. Bakker heeft juist die blauwalg aan het werk gezet om de besmetting onder de duim te krijgen.

„Het gaat om een hardnekkige bacterie, want bij het veranderen van de watertemperatuur heeft de purperzwavelbakterie zich in een week tijd aan de nieuwe temperatuur aangepast. We weten dat we met deze bacterie zullen moeten leren leven. Daarom zijn we er toe overgegaan om blauwalgen in de kweekbakken te brengen, die de schadelijke bacterie letterlijk overwoekeren. De zagers blijven daardoor in leven. De bestrijding heeft echter als nadeel dat algen als het ware een tapijt over de bodem van de kweekbak leggen. Daardoor wordt de voedselopname door de zagers

vermoelijk. We denken daar echter een oplossing op te hebben gevonden in de vorm van UV-bestraling, waar we volgend jaar mee zullen beginnen", aldus Bakker. De kweker pleit ervoor dat het RIVO en Delta-Instituut hun onderzoek naar de besmetting in de Grevelingen zullen intensiveren. Ook acht hij het verstandig om niet langer gebruik te maken van water dat vanuit de Grevelingen op de Oosterschelde wordt gespoten, maar het proces om te draaien.

Afzet

Maar Bakker is er nog niet. Want niet alleen de kweek, maar ook de afzet levert de nodige problemen op. Door concurrentie met zagerspitters op het Wad, kan hij door z'n prijsstelling niet continu aan hengelsportzaken leveren. „Er is een ruime markt voor de zagers, maar ik had niet gedacht dat die markt zo moeilijk te bereiken zou zijn. We moeten concurreren met 'zwartspitters', die de zagers voor 25 gulden per kilo kunnen aanbieden. Wij moeten onze investering van acht ton terugverdienen en moeten, wat nog veel erger is, BTW betalen. Dat betekent dat we so wie so al twintig procent meer moeten berekenen.”

Tot nu toe worden de gekweekte zagers voor f.59,- in de winkels verkocht. Het aas wordt met name in Zeeland, Brabant en Zuid-Holland aan de man gebracht. Tijd en mogelijkheden om het afzetgebied te vergroten, zijn er niet. Bovendien is van een regelmatige afzet geen sprake. Wanneer de winkelier de zwartgespitte zagers krijgt aangeboden, grijpt hij z'n kans aan.

„Een vreemde markt”, meent Bakker. „Om een voorbeeldje te geven: we verkopen de zagers in een speciale verpakking, waarin ze een week houdbaar zijn. Soms krijgen we echter de lege doosjes weer terug van de winkeliers. Waarschijnlijk wordt er dan gesjoemeld met turf-molm.” Bakker is een groot voorstander van het invoeren van een spitverbod. Gezien de illegaliteit waarin de zagers door-

gaans gespit en verhandeld worden enerzijds en het groeiende aantal zagerkwekers anderzijds, is er voor de overheid geen belemmering meer om een verbod in te voeren, meent Bakker. „De overheid zal iets moeten doen. Geen enkele zagerkwekerij heeft subsidie gekregen, zoals kwekerijen van konsumptievis. Dat betekent dat we terug moeten vallen op staatsgarantie-regelingen. Vrijstelling van BTW-betaling schijnt erg moeilijk te verkrijgen zijn, maar om een fiasco te voorkomen, zouden we in elk geval zeker moeten zijn van voldoende afzetmogelijkheden.”

★ *De familie Bakker en burgemeester Heckman van Bruinisse tijdens de opening van de EZKN (Eerste Zagerkwekerij Nederland) begin dit jaar*

